

УДК 351.753

DOI: 10.31733/17-03-2023-42-44

Станіслава МИРОНЮК

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичного наук, доцент

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ПОЛІЦІЇ

Закон про зброю в Україні намагаються ухвалити останні років 20, але питання легалізації зброї надто чутливе й дискусійне, тому на політичному рівні це надто складно. Тим часом зброю в Україні є, і регламентує її обіг Міністерство внутрішніх справ України. З початком збройної агресії російських військ на територію України з 24 лютого 2022 року в черговий раз постало питання доцільності та можливості запровадження обігу цивільної вогнепальної зброї для самозахисту, захисту своїх сімей від посягання, однак без сумніву під чітким та прозорим державним контролем такого обігу [1].

Природньо, що кожен громадянин України хоче мати законні умови для захисту свого майна, для захисту та забезпечення прав й законних інтересів щодо забезпечення державного контролю за об'єктами дозвільної системи і вогнепальна зброя є найефективнішим засобом реалізації громадянами конституційного права на самозахист. На теперішній час, більшість країн світу забезпечили своїх громадян даним правом на захист себе, свого здоров'я, життя від злочинних посягань і це хоч і не значно, але призвело до зменшення кількості насильницьких злочинів проти особи та власності. Оволодіння нашими захисниками, частина з яких була до війни (24 лютого 2022 року) цивільними особами існуючими в Україні та новітніми зразками вогнепальної зброї, які надають нам міжнародні партнери відкидає скепсису щодо неможливості поширення вогнепальної цивільної зброї серед свідомого населення України, яке досягло певного дозвільного віку в силу необхідності довгого та тривалого оволодіння навиками зберігання, володіння, користування та застосування цієї зброї. Тому військова агресія, на нашу думку, тільки сприяла пришвидшенню необхідності запровадження обігу цивільної вогнепальної зброї і маємо сподівання що такий порядок буде запроваджений, але виключно після завершення війни і перемоги України. Натомість якщо у воєнний час контроль за обігом вогнепальної зброї, яка використовується для відбиття збройної агресії покладається на військових, тобто на ЗСУ, то в мирний час такий контроль мають забезпечувати МВС, а саме підрозділи Національної поліції.

Слід зауважити, що на сьогодні єдиного законодавчого акта, яким би були урегульовані питання обігу зброї, в тому числі вогнепальної, в Україні не ухвалено. Історія формулювання законодавства про зброю в Україні зараз як і дискусії щодо її вільного (умовно вільного) обігу триває з моменту набуття Незалежності України. На цей час в різні періоди було підготовлено понад 7 проєктів, що мали різні назви від Закону «Про зброю» до «Про цивільну зброю і боєприпаси», які на різних стадіях законотворчого процесу були відхилені, причиною чому була відсутність політичної волі щодо запровадження права отримання вогнепальної зброї цивільними особами. Та й громадська думка щодо унормування такого права є неоднозначною.

25 травня 2022 року уряд запустив у Дії онлайн-опитування громадян щодо легалізації носіння вогнепальної зброї цивільними особами. У ньому взяли участь понад мільйон 700 користувачів застосування, як наслідок: 62 % учасників підтримали легалізацію зброї для особистого захисту; 19 % проти обігу зброї серед цивільного населення; 18 % підтримують варіант «для спеціальних потреб».

Водночас на сьогодні у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням на територію України ситуація змінилась, і ми, як ніколи, близькі до ухвалення закону про зброю, адже Верховною Радою України було взято за основу проєкт Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю», метою якого є посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння,

розпорядження та використання зброї і боєприпасів, врегулювання інших суспільних відносин, що безпосередньо з цим пов'язані [2], хоча паралельно здійснюється аналіз альтернативного проекту № 5708-1, які мають багато спільних положень [3].

Подані законопроекти були спрямовані не лише на підвищення рівня професіоналізму правоохоронних органів, але й підвищення рівня захищеності населення та діяльності правоохоронних органів України.

Слід зазначити, що автори законопроектів пропонують встановити такі категорії цивільної вогнепальної зброї: автоматична вогнепальна зброя під групою А; гладко ствольна коротко ствольна вогнепальна зброя під групою В (у разі ухвалення законопроекту № 5708 таку зброю зможуть отримати тільки особи, чия діяльність пов'язана з ризиком для життя і здоров'я: судді, прокурори, поліцейські, приватні виконавці, приватні детективи, нотаріуси, адвокати, журналісти, працівники органів державного екологічного контролю, працівники спеціальних підрозділів органів охорони навколишнього природного середовища); коротко ствольна вогнепальна зброя під групою С (автори законопроекту № 5708 пропонують дозволяти володіння такою зброєю лише спортсменам, старшим за 18 років, які не рідше двох разів на рік брали участь у змаганнях у складі збірних України і мають звання майстра спорту в цьому напрямі); довгоствольна вогнепальна гладко ствольна зброя під групою D (головною особливістю даної категорії є те, що право на зброю, у разі ухвалення законопроекту, буде у громадян з 18 років, які пройшли спеціальне навчання); довгоствольна вогнепальна нарізна і комбінована вогнепальна зброя під групою E (дану категорію автори законопроекту пропонують дозволити отримувати громадянам старше 25 років, яких не притягували до адміністративної відповідальності за порушення правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї). Посвідчення власника зброї пропонують видавати спершу на 3 роки, а кожне наступне чи продовжене – на 5 років. Цей документ не зможуть отримувати громадяни, у яких судимість або медичні протипоказання [3].

Законопроекти, котрі подані до Верховної Ради України, передбачають подібні механізми регламентації порядку набуття у власність цивільної зброї, її спадкування, зберігання, носіння, транспортування, використання, вилучення, знищення тощо. Але вони мають і певні відмінності. По-перше, це стосується коротко ствольної зброї (пістолетів і револьверів). Законопроект № 5708 пропонує, щоб таку зброю могли придбати лише спортсмени, які в подальшому мають зберігати її винятково в тирі та не мають право носити поза місцем проведення спортивних заходів, альтернативний же проект № 5708-1 пропонує надавання можливості придбати таку зброю фактично всім охочим, приховано носити її із собою (окрім зон, вільних від зброї) та зберігати в себе вдома [3]. По-друге, є відмінність в прийнятті Єдиного реєстру зброї, держателем якого, за задумом авторів законопроекту № 5708, має бути Міністерство внутрішніх справ України (яке веде всі подібні обліки), а в законопроекті № 5708-1 реєстр хочуть передати до Мін'юсту. Але в той же час, Міністерство юстиції України обґрунтовано відмовилося стати держателем Єдиного реєстру цивільної зброї й запропонували залишити підпорядкування реєстру Міністерству внутрішніх справ України.

Таким чином, нормативно-правове регулювання потребує чітких вимог та дій, особливо в теперішній період правового режиму дії воєнного стану на території України.

Разом з запровадженням законодавчих підстав обігу вогнепальної цивільної зброї потребує опрацювання та розробка порядку створення та ведення Єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї в Україні. Адже саме наявність чіткої реєстраційної бази, наприклад, з досвіду зарубіжних країн, з моменту забезпечення громадянам права на самозахист за допомогою цивільної вогнепальної зброї, сприяла зменшенню кількості насильницьких злочинів проти особи та корисливо-насильницьких злочинів проти власності таких країн як Балтія, Грузія, Фінляндія, Швейцарія. Законопроект № 5708 також передбачає порядок отримання посвідчення власника зброї для фізичної особи, де головною вимогою є надання довідки (висновку) про відсутність медичних протипоказань для отримання посвідчення власника зброї [3].

Таким чином слід акцентувати увагу на тому, щоб легалізація права володіння цивільною вогнепальною зброєю повинна запроваджуватись в разі наявності чіткого нормативно-правового регулювання та практики дотримання головних принципів: забезпечення легального обігу вогнепальної зброї та жорсткого контролю за її реалізацією в спеціалізованих ліцензованих закладах торгівлі; створення та забезпечення ведення, в тому числі захисту єдиного реєстру вогнепальної зброї; максимальна ідентифікація власників такої зброї; унеможливлення формальних процедур отримання дозволу на зброю; створення

можливостей для навчання власників зброї та надання відповідних документів, які підтверджують високий рівень таких знань та вмій; належний контроль за дотриманням умов та правил зберігання, перевезення та використання такої мисливської зброї, перевірки не повинні мати формальний характер, походження патронів які використовуються для відстрілу з цієї зброї, повинно бути легальне, патрони повинні бути дозволеного маркування, без дообладнання та переробки з метою посилення бойової дії; запровадження процедури зупинення та позбавлення дозволу на зброю; використання електронних ресурсів, зокрема мобільного застосунку «Дія» для інформування власників зброї про необхідність продовження терміну дії дозволів на зброю, оформлення договорів страхування, проведення періодичного огляду або відстрілу зброї тощо [5, с. 159]. Також необхідно акцентувати увагу на тому, що в Законі потрібно чітко врегулювати деякі питання, наприклад, щодо повноважень суб'єктів єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї, а також прописати чіткі умови використання цивільної вогнепальної зброї для самозахисту свого здоров'я, життя та права власності, які в свою чергу тісно переплітаються з основами господарської діяльності у сфері обігу (обороту) цивільної вогнепальної зброї і боєприпасів. В законі потрібно чітко окреслити загальні засади володіння та користування цивільною вогнепальною зброєю і боєприпасами іноземцями та особами без громадянства на території України, їхні права та обов'язки та передбачити державний контроль у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї. Важливим є і питання щодо тимчасового ввезення цивільної вогнепальної зброї і боєприпасів на територію України та тимчасового вивезення цивільної зброї і боєприпасів з території України, в умовах воєнного стану, адже воно важливе для безпеки громадян та держави [6, с. 15].

1. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

2. 62 % українців виступили за обіг зброї для особистого захисту – опитування у «Дії». Суспільство. URL: <https://prm.ua/62-ukraintsiv-vystupyly-za-obih-zbroi-dlia-osobystoho-akhystu-opytuvannia-u-dii/>

3. Про право на цивільну вогнепальну зброю: Проект закону України від 25.06.2022 р. № 5708. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/219896>.

4. Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю: проект Закону України від 13.07.2021 р. № 5708-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72481.

5. Миронюк Р. В. Особливості здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. Юридичний бюлетень. 2022. Вип. 26. С. 158-166.

6. Pchelina O. V., Skulysh Ye. D., Buglak I., Myroniuk R. V. International experience of ensuring cybersecurity in the country and possibility of its application in Ukraine. DIXI. 2021. Vol. 23 (2). Pp. 1-16.

УДК 343.98

DOI: 10.31733/17-03-2023-44-46

Дмитро САНАКОЄВ

завідувач кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Ефективна протидія організованій злочинності можлива лише за наявності досконалого законодавства, що відповідає реаліям сьогодення, а також міжнародним стандартам. Недосконалість нормативно-правового забезпечення питань боротьби з організованою злочинністю детермінує відсутність концептуального бачення цілей, напрямів та результатів реалізації політики держави Україна у сфері протидії злочинності загалом, та організованим її формам зокрема.

Протягом останніх років Україною впроваджено низку нормативно-правових актів стратегічного планування з питань забезпечення національної безпеки за різними напрямками суспільного життя, відповідні аспекти яких розвинені у профільному